

Nr 164.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler, efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet, fråga angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag samt anför därvid följande.

Jämlikt 1928 års riksdags beslut angående dispositionsrätten till äldre reservationsanslag (riksdagens skrivelse nr 20) må sådant anslag i intet fall stå till förfogande längre än till och med tredje budgetåret efter det, å vars riksstat anslaget blivit sist uppfört.

I skrivelse den 11 februari 1944 har *försvarets fabriksstyrelse* gjort framställning om fortsatt disposition under budgetåret 1944/45 av förefintliga behållningar å, bland andra, följande å riksstat för budgetåren 1939/40 och 1940/41 anvisade reservationsanslag, nämligen:

Bihang till riksdagens protokoll 1944. ¶ 1 saml. Nr 164.

Å driftbudgeten:

1939/40: IV. D. 54. Kemiska tvättinrättningar vid Skaraborgs regemente och Gotlands infanteriregemente.

1940/41: IV. E. 39. Utrustning för central torpedverkstad.

Å kapitalbudgeten:

1940/41: Kb. IV. 6. Nybyggnad för ammunitionsfabriken.

1940/41: Kb. VIII. a. Bostadsbyggnader för centrala torpedverkstaden.

I fråga om anslaget till Kemiska tvättinrättningar vid Skaraborgs regemente och Gotlands infanteriregemente har fabriksstyrelsen erinrat, att anslaget enligt riksdagens beslut (skrivelse 1943: 320) skulle anlitas för bestridande av kostnaderna för uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter i Stockholm och Boden samt på Gotland. Fabriksstyrelsen har anført, att uppförandet av nämnda tvätt- och reparationsanstalter ännu icke kunnat påbörjas, varför medlen icke väntades bli förbrukade före den 1 juli 1944. — Å anslagen till utrustning för central torpedverkstad och nybyggnad för ammunitionsfabriken återstode en del mindre arbeten och anskaffningar, vilka icke syntes komma att likvideras förrän under budgetåret 1944/45. — Anslaget till bostadsbyggnader för centrala torpedverkstaden användes enligt statsmakternas beslut dels för uppförande av bostadshus, för utlämnande av ränte- och amorteringsfria statslån samt för bestridande av vissa flyttningskostnader för personal vid torpedverkstaden. Samtliga av Kungl. Maj:t medgivna ränte- och amorteringsfria lån hade ännu icke utlämnats. Fabriksstyrelsen hade för avsikt att, till fullgörande av erhållet uppdrag, så snart sig göra läte till Kungl. Maj:t inkomma med redovisning över anslaget i fråga jämte förslag till anslagsmedlens fortsatta disposition och handhavande. I avvaktan därå syntes dispositionsrätt till anslaget erforderlig även för nästa budgetår.

Riksräkenskapsverket har enligt utlåtande i ärendet den 17 februari 1943 ej funnit anledning till erinran mot fabriksstyrelsens framställning.

Vidare har *försvarets civilförvaltning* i skrivelse den 15 februari 1944 för egen räkning och för samtliga övriga centrala försvarsförvaltningar utom fabriksstyrelsen gjort framställning om fortsatt disposition under budgetåret 1944/45 av i det följande angivna reservationsanslag för budgetåren 1939/40 och 1940/41. Såsom skäl för framställningarna har därvid anförts i huvudsak följande.

Driftbudgeten.

1939/40.

Flygförvaltningen:

IV. F. 20 e. Extra materielanskaffning för flygvapnet. I enlighet med anslagets ändamål verkställda beställningar beräknades icke kunna effektueras före innevarande budgetårs utgång.

1940/41.

Försvarets civilförvaltning:

IV. G. 21 a. Ersättningar för förluster i anledning av vissa åtgärder för militära ändamål. Enär behållning syntes komma att förefinnas å anslaget vid innevarande budgetårs utgång och det ännu icke kunde avgöras, huruvida ytterligare behov av ersättningar från anslaget kunde komma att uppstå under budgetåret 1944/45, syntes det lämpligt, att anslaget finge kvarstå även nämnda budgetår.

Arméns fortifikationsförvaltning:

IV. D. 53 a. Vissa befästningsanläggningar. De med anslaget avsedda arbetena vore i huvudsak avslutade. I vissa fall hade emellertid de ursprungliga planerna måst revideras, varför en del arbeten inom anslagets ram icke hunne utföras före innevarande budgetårs utgång.

Arméförvaltningens tygavdelning:

IV. D. 48. Viss materielanskaffning (anslag nr 2). *49. Viss luftvärnsmateriel. G. 2. Viss maskinutrustning m. m.* Samtliga till anslagen hänförliga utbetalningar hunne icke verkställas före innevarande budgetårs utgång.

Marinförvaltningen:

IV. E. 60 a. Maskinutrustning för dockanläggningen vid Gustafsviks örlogsdepå, IV. E. 60 b. Likvidering av viss artilleriemateriel. Å anslagen förefunnos för närvarande behållningar, vilka vore bundna för likvidering av beställd, ännu icke levererad artilleriemateriel och av påbörjade utrustningsarbeten. Enligt företagen utredning kunde slutlikvidering av ifrågavarande beställningar och arbeten icke verkställas före utgången av innevarande budgetår.

Flygförvaltningen:

IV. F. 20. Engångskostnader för anskaffning av vapenmateriel. 21. Anskaffning och förnyelse av flygmateriel. 22. Materielanskaffning för jaktflottiljer m. m. 24. Extra materielanskaffning: Slutlikvid för reservflygplan och reservmotorer m. m. 25. Åtgärder för höjande av flygvapnets försvarsberedskap. 26. Vissa förskott å flygplanleveranser m. m. 29. Utrustning för instruktionsverkstäder. 29 a. Viss övnings- och undervisningsmateriel. Å anslagen förefunnos för närvarande behållningar, vilka avsåges för likvid av i enlighet med anslagsändamålen verkställda beställningar. Dessa beställningar beräknades emellertid icke hinna effektueras före innevarande budgetårs utgång.

Kapitalbudgeten.

1939/40.

Arméns fortifikationsförvaltning:

VII. 4. Förberedande åtgärder för Stockholms garnisons utflyttande till Järvafältet. För ifrågavarande ändamål hade såsom kapitalinvesteringar under fonden för förslag till statsverket för budgetåren 1938/39 och 1939/40 be-

viljats sammanlagt 2 250 000 kronor. Av dessa anslag hade tillhoppa 1 750 000 kronor ställts till fortifikationsstyrelsens förfogande, under det att återstående belopp, 500 000 kronor, i enlighet med riksdagens skrivelse 1939 U: 97 besparats. Av de till fortifikationsstyrelsens förfogande ställda medlen funnos den 1 januari 1944 utgivna 361 712 kronor 72 öre, varav en del vore disponerade och återstoden beräknades åtgå till sådana förberedande åtgärder, som planlagts men av skilda anledningar ännu icke hunnit utföras. Så hade situationsplaner ännu icke vunnit slutligt godkännande, varjämte på grund av brist på arbetskraft och materialier förbud meddelats för arbetenas fortsättande.

VII. 9. Vissa markförvärv. För vissa expropriationsåtgärder, vilka icke syntes hinna slutföras under innevarande budgetår, vore dispositionsrätt till anslaget erforderlig även för budgetåret 1944/45.

1940/41.

Arméns fortifikationsförvaltning:

IV. 4. Förrådsbyggnader vid arméns truppförband. På grund av att vissa organisationsfrågor ännu icke eller först nyligen vunnit sin lösning hade utförandet av ett fåtal av de arbeten som avsåges med anslaget blivit fördröjt. Sålunda hade ännu icke påbörjats en vid ridskolan planerad vagnbod, vars utförande måste ses i samband med bebyggelsen vid skolan enligt femårsplanen. Beträffande ridskolan hade byggnadsprogrammet ännu icke kunnat slutligt fastställas, enär kavalleriets organisation, varav det vore abhängig, icke slutgiltigt blivit löst.

IV. 5 c. Förrådsbyggnader för truppförbandens krigsreserver. Vissa organisations- och förlägningsfrågor i samband med försvarets utbyggnad hade avgjorts under senaste tid eller ännu lämnats öppna, varför del av anslaget kunde tagas i anspråk först under budgetåret 1944/45.

IV. 5 e. Förrådsbyggnader för luftvärnsmateriel. På grund av organisationsändringar hade med anslaget avsedda arbeten icke kunnat påbörjas vid beräknad tid. På grund härav komme anslaget att erfordras för utgifter jämväl under budgetåret 1944/45.

IV. 8 c. Vissa byggnadsarbeten för militärfysisk verksamhet. I anslaget ingående belopp för inköp av erforderligt markområde hade icke kunnat utgivas, enär i samband med markförvärvet igångsatts laga skifte, vilket alltjämt påginge och icke kunde räknas vara slutfört förrän under budgetåret 1944/45.

IV. 9 k. Ordnanande av förläggningen vid Gotlands artillerikår. Utförandet av vissa byggnader kunde på grund av tidsutdräkt i samband med förvärvet av mark för dem icke medhinnas under innevarande budgetår.

IV. 12 a. Ordnanande av avloppsförhållandena vid Kronobergs regemente. Anslaget erfordrades för utgifter jämväl under budgetåret 1944/45, enär arbetet icke hunne slutföras under innevarande budgetår på grund av att arbetskraft för utförande av i arbetsföretaget ingående dagvattenavlopp icke erhållits.

IV. 15. Utvidgning av övningsfältet för Skövde garnison. Då lagfarts- och avstyckningskostnader återstode att gälda och detta icke syntes kunna ske före budgetårets utgång, erfordrades dispositionsrätt till anslaget även under budgetåret 1944/45.

IV. 16. Utvidgning av Södermanlands regementes övningsfält. Enär ett laga skifte, som nödvändiggjorts av förvärv av mark för ändamålet, ännu påginge och icke med säkerhet kunde förväntas bli avslutat under innevarande budgetår, syntes anslaget bli erforderligt jämväl under budgetåret 1944/45.

IV. 21 a. Pansarvärnskanonskjutfält vid Boden. Inlett expropriationsförfarande syntes icke hinna avslutas under innevarande budgetår.

Marinförvaltningen:

IV. 28. Modernisering av Karlskrona örlogsvarv. 28 c. Utbyggnad av sjöflygstation. 28 f. Tillbyggnad m. m. av kanonförråden vid Stockholms och Karlskrona örlogsvarv. 32 b. Förråd för artilleri- och fortifikationsmateriel m. m. vid kustfästningarna. 32 c. Förråd för intendentur- och sjukvårdsmateriel vid marinen. 32 d. Garagebyggnader m. m. vid kustfästningarna. 32 e. Förrådslokaler för artilleriammunition m. m. 32 f. Gasskyddsförråd och gasskyddslaboratorier för kustartilleriet. 32 i. Varmbadinrättning och gymnastiksal m. m. vid Gotlands kustartillerikår. Förestående anslag hade i sin helhet av marinförvaltningen lyftats i riksgäldskontoret. Enär samtliga de arbeten, som vore avsedda att bekostas från anslagen i fråga, icke hunne slutföras under innevarande budgetår, vore å anslagen den 30 juni 1944 förefintliga behållningar erforderliga för marinförvaltningen jämväl under budgetåret 1944/45.

Flygförvaltningen:

IV. 37. Utbyggnad av sjöflygstationer. Å anslaget, beträffande vilket 1943 års riksdag (skrivelse nr 335) medgivit viss ändrad disposition, förefunnes för närvarande en behållning som avsåges för likvid av arbeten, vilka beräknades icke kunna slutföras före innevarande budgetårs utgång.

I anslutning till framställningen har civilförvaltningen upptagit fråga om fortsatt disposition av det å kapitalbudgeten för budgetåret 1939/40 anvisade anslaget till *Nybyggnad för de militära högskolorna (III. 6)*. I samband med framläggande för 1943 års riksdag av förslag till fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag (proposition nr 310) anmärkte jag, att framlagt förslag till ifrågavarande byggnadsföretag vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Enligt riksdagens medgivande har dispositionsrätt till anslaget förelegat under budgetåret 1943/44.

Civilförvaltningen har anfört, att anslaget under inga förhållanden kunde hinna att helt tagas i anspråk för utgifter under innevarande budgetår, varför, under förutsättning att byggnadsföretaget vore avsett att nu komma till utförande, riksdagen syntes böra besluta om överförande av kvarstående reservation till anslag å riksstaten för budgetåret 1944/45.

Utöver här nämnda framställningar beträffande anslag för budgetåren 1939/40 och 1940/41 ha fabriksstyrelsen och civilförvaltningen hemställt om medgivande att under nästa budgetår disponera jämväl tillhoppa 89 för budgetåret 1941/42 anvisade anslag.

Riksräkenskapsverket har den 22 februari 1944 avgivit utlåtande över civilförvaltningens framställning. I utlåtandet har riksräkenskapsverket med förmälan att ämbetsverket ansett sig icke böra framställa erinran mot framställningen vidare anført i huvudsak följande.

Motiveringen för framställningen syntes vara något knapphändig beträffande de anslag, som hänförde sig till marin- och flygförvaltningarnas verksamhetsområden. Vidare borde uppmärksammas, att det antal anslag, som det rörde sig om, vore mycket betydande, och budgetredovisningen komme vid bifall till framställningen att för budgetåret 1944/45 i osedvanligt stor utsträckning belamras med äldre reservationsanslag. Riksräkenskapsverket ville i anledning därav framhålla, att skälen för 1928 års riksdags beslut om begränsning av dispositionstiden för reservationsanslag till normalt tre och högst fyra år i tillämpliga delar alltjämt ägde giltighet. Under den av civilförvaltningen angivna förutsättningen syntes medgivande även böra utverkas av riksdagen att under budgetåret 1944/45 få disponera reservationsanlaget till nybyggnad för de militära högskolorna.

*Departements-
chefen.*

Dispositionsrätten till äldre reservationsanslag är begränsad till tre budgetår efter det anslaget blivit sist uppfört i riksstaten. Till fortsatt disposition för tid därefter måste alltså riksdagens medgivande i varje särskilt fall inhämtas. I kungörelse den 14 juni 1940 har Kungl. Maj:t förordnat, att å reservationsanslag, som icke vidare finnes uppfört i riksstaten, må avföras utgifter intill utgången av det andra budgetåret efter det, för vilket anslaget sist blivit uppfört. En utsträckning av dispositionsrätten till dylika anslag även till det tredje budgetåret förutsätter Kungl. Maj:ts medgivande, vilket efter framställningar i varje särskilt fall lämnats vid olika tillfällen. I enlighet med dessa principer torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva de här föreliggande framställningarna i de delar de avse anslag, som varit uppförda i riksstaten för budgetåret 1941/42. För rätt att under nästa budgetår taga i anspråk förefintliga medel å övriga med föreliggande framställningar avsedda anslag bör däremot riksdagens tillstånd utverkas.

Riksräkenskapsverket har påpekat de olägenheter ur budgetredovisningsynpunkt som ett bifall till framställningarna skulle medföra med hänsyn till det stora antalet anslag, det här är fråga om. I samband härmed har verket framhållit, att skälen för 1928 års riksdags beslut (jfr propositionen 1928: 1. rubriken Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor, punkt 2) i tillämpliga delar alltjämt ägde tillämplighet. Jag delar riksräkenskapsverkets åsikt men vill framhålla, att vid prövningen av förevarande frågor om fortsatt disposition av äldre reservationsanslag skäl göra sig gällande, som tidigare icke förelegat. Sålunda torde svårigheten att i nuvarade läge anskaffa materialier ävensom av tidsförhållandena orsakad brist på arbetskraft ha förorsakat, att anskaffningar och byggnadsföretag i stor utsträckning blivit fördröjda. Såsom i civilförvaltningens framställning anförts ha också

organisationsförändringar medfört, att vissa företag icke kunnat igångsättas vid beräknad tidpunkt.

Alternativet till medgivande av fortsatt disposition måste bli att, efter förnyad framställning och prövning av dylik framställning av Kungl. Maj:t och riksdag, nytt anslag uppföres i riksstaten för ändamål, som eljest skulle ha tillgodosetts med anlitande av reservationen. Den materielanskaffning och de byggnadsföretag, som avses med här ifrågavarande reservationsanslag, ha tagits i beräkning vid 1942 års riksdags beslut om fortsatt utbyggande av försvarsorganisationen och ha vid detta besluts fattande betraktats såsom redan genomförda. Något behov för riksdagen att ompröva dessa medelsanvisningar torde därför icke anses föreligga. Detta alternativa förfarande skulle därför få en huvudsakligen formell karaktär och icke innebära sådana fördelar ur de av riksräkenskapsverket anförda synpunkterna, att det bör väljas framför utvägen att fortsättningsvis i budgeten redovisa sådana behållningar å äldre reservationsanslag, som erfordras för ett genomförande i dess helhet av med vederbörande anslag avsett anskaffnings- eller byggnadsprogram.

Ett fasthållande av de motiv, som varit avgörande för statsmakternas beslut att begränsa dispositionsrätten till äldre reservationsanslag, förutsätter en prövning av att i de särskilda fallen en indragning av reservationer skulle vålla särskild olägenhet. Såsom riksräkenskapsverket framhållit medger i vissa fall de i civilförvaltningens framställning anförda motiveringarna för fortsatt ianspråktagande icke en dylik prövning. Med hänsyn till angelägenheten av att förslag i ämnet förelägges riksdagen inom den för avgivande av propositioner föreskrivna tiden ha ytterligare utredningar i angivna hänseenden icke varit möjliga att verkställa. Då jag ändock vill tillstyrka, att förslag i ämnet förelägges riksdagen i den omfattning som i framställningarna angivits, förutsätter jag, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att, innan riksdagens beslut expedieras, ytterligare pröva behovet av fortsatt disposition av anslagsbehållningarna på grundval av utredningar i frågan, som böra tillhandahållas av förvaltningsmyndigheterna. En fördel med en dylik prövning ligger också däri, att det bör vara möjligt för myndigheterna att vid en tidpunkt, som ligger så nära budgetårsskiftet som möjligt, säkrare bedöma behovet av fortsatt anslagsdisposition.

Beträffande anslaget till nybyggnad för de militära högskolorna, vilket ärende såsom av det föregående framgår är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, får jag framhålla, att med uppförande av byggnadsföretaget i fråga har ansetts böra tills vidare anstå med hänsyn till förhållandena på byggnadsmarknaden. När dessa förhållanden bli gynnsammare, torde frågan ånyo komma att bli aktuell. Medgivande torde därför böra inhämtas av riksdagen, att anslaget får disponeras jämväl under nästa budgetår.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förefintliga medel å i det föregående angivna för budgetåren 1939/40 och 1940/41 anvisade reservationsanslag må

Kungl. Maj:ts proposition nr 164.

jämväl under budgetåret 1944/45 disponeras för de med anslagen avsedda ändamålen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställdan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erland Kock.